

APTEEKKI- SOPIMUKSET

Ohjeistus apteekkeille ja lääkäreille

Suomen Apteekkariliitto, päivitys 7.11.2017

APTEEKKISOPIMUKSET – OHJEISTUS LÄÄKÄREILLE JA APTEEKEILLE

1 Yleistä apteekkisopimuksesta

Apteekkisopimuskäytäntö on osoittautunut toimivaksi menettelyksi sellaisten potilaiden hoidossa, joille normaali lääkkeiden toimitusmenettely ei sovellu. Sopimus edistää potilaan sitoutumista hoitoon ja toimii terveydenhuoltohenkilöstön työkaluna potilaan hoidon toteuttamisessa.

1.1 Mikä on apteekkisopimus?

Apteekkisopimuksella tarkoitetaan kirjallista sopimusta, jonka tavoitteena on hyödyttää potilaita, joilla on päihde- tai lääkeriippuvuus ja siihen suunnitelmallinen lääkehoito, yleensä vieroitustarkoituksessa. Sopimusta voidaan käyttää myös ennaltaehkäisevästi estämään riippuvuuden muodostumista potilailla, jotka käyttävät pkv-lääkkeitä tai huumausaineita ja psykotrooppisia aineita sisältäviä lääkevalmisteita (Fimean luettelot pkv-lääkevalmisteista sekä huumausaineita ja psykotrooppisia aineita sisältävistä lääkevalmisteista). Sitä voidaan käyttää myös potilailla, joilla on hoidollisesta syystä tarpeen rajata näiden lääkkeen saantia.

Apteekkisopimusmenettelyä edellytetään potilailla, joille on määrätty apteekista toimitettavaksi opioidiriippuvuuden korvaushoitoon buprenorfiini-naloksoni-valmistetta (STM asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä 33/2008).

Sopimuksen osapuolet ovat pkv-lääkehoidossa oleva potilas ja häntä hoitava lääkäri. Lisäksi valittu sopimusapteekilla on tärkeä rooli yhteistyössä sopijaosapuolien kanssa.

Allekirjoittamalla sopimuksen potilas sitoutuu vain yhden lääkärin tai hoitopaikan pkv-lääkehoitoon ja käyttämään vain yhtä apteekkia noutaessaan pkv-lääkkeitä tai muita sopimuksen piiriin kuuluvia lääkkeitä. Lisäksi hän suostuu siihen, että hänen valitsemansa apteekki voi välittää tietoa hänen tilanteestaan hoitavalle lääkärille. Apteekki myös tiedottaa hoitosopimuksesta muille apteekkeille, jotka pidättäytyvät toimittamasta potilaalle pkv- tai muita sopimuksen piiriin kuuluvia lääkkeitä. Tieto välitetään apteekkien keskinäisen tietoturvallisen verkkoratkaisun kautta.

1.2 Sopimuslomake

Apteekkisopimuksen tekemistä varten on olemassa valmis sopimuslomake. Lomake on tämän ohjeistuksen liitteenä. Sen voi myös tulostaa osoitteista www.valvira.fi ja www.apteekkariliitto.fi.

1.3 Sopimuksen purkaminen

Sopimuksen voi purkaa potilas tai lääkäri.

1.3.1. Potilas

Potilas voi purkaa sopimuksen ainoastaan sopimukseen merkityn hoitavan lääkärin vastaanotolla. Lääkäri tiedottaa sopimuksen purkamisesta sopimukseen merkitylle apteekille ja apteekki tiedottaa edelleen muille apteekkeille sovitun käytännön mukaisesti.

1.3.2 Lääkäri

Lääkäri voi purkaa sopimuksen esimerkiksi potilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käytöksen vuoksi tai jos potilas ei noudata sopimusta (esim. hakee sopimuslääkkeitä

muiltakin lääkäreiltä). Sopimuksen purkaminen ei ole peruste hoitosuhteen päättämiseksi, vaan muuta hoitoa on jatkettava. Jos asiakas käyttäytyy toistuvasti uhkaavasti tai väkivaltaisesti apteekissa, lääkärin tulee purkaa sopimus vaikka hoitosuhde muuten jatkuisi. Hoitavan lääkärin vaihtuessa sopimus on syytä siirtää uuden lääkärin nimiin tai tehdä uusi sopimus.

1.3.3 Apteekki

Apteekki ei voi purkaa sopimusta, koska se ei ole varsinainen sopijaosapuoli. Apteekin tulee kuitenkin välittömästi tiedottaa hoitavalle lääkärille esimerkiksi potilaan väkivaltaisesta tai uhkaavasta käytöksestä apteekissa. Lääkärille tulee tiedottaa myös, jos potilas jättää noudattamatta sopimusta ja esimerkiksi yrittää hakea sopimuslääkkeitä muista apteekkeista. Tällöin hoitava lääkäri voi purkaa sopimuksen. Jos sopimus purkautuu, apteekit poistavat sopimusta koskevat tiedot rekisteristään.

2 TOIMINTAOHJE LÄÄKÄRILLE

2.1 Kenelle sopimus soveltuu?

Sopimusta voidaan käyttää kaikilla potilailla, jotka käyttävät väärinkäyttöön soveltuvia pkv-lääkkeitä tai huumausaineita ja psykotrooppisia aineita sisältäviä lääkevalmisteita. Sopimusmenettelyä voidaan käyttää myös potilailla, joilla on hoidollisesta syystä tarpeen rajata näiden lääkkeen saantia. Sopimusta edellytetään opioidiriippuvaisten korvaushoidossa käytettäessä buprenorfiinia ja naloksonia sisältäviä valmisteita.

2.2 Mitä sopimus edellyttää hoitavalta lääkäriltä?

Sopimus edellyttää hoitavalta lääkäriltä asiantuntemusta, perehtymistä potilaan suostumuksella hänen aiempiin sairauksiinsa, hoitohistoriaansa ja kokonaistilanteeseensa sekä sitoutumista pitkäaikaiseen hoitosuhteeseen. Sopimuksella voidaan rajata vain pkv-, huumausaine tai psykotrooppisten lääkevalmisteiden toimittamista.

2.3 Mitä sopimus edellyttää potilaalta?

Potilaan tulee suostua allekirjoittamaan apteekkisopimus sekä antaa lääkärille lupa tietoihinsa tutustumiseen. Lisäksi potilaan tulee sitoutua hoitoon.

2.4 Ennen sopimuksen tekemistä

Sopimusta ei tule tehdä ennen kuin riittävä esiarviointi on suoritettu. Arviointijakson aikana varmistetaan, että potilas on sitoutunut hoitoon. Jakson aikana myös etsitään sopivat annostukset potilaan lääkkeille. Edellytyksenä sopimuksen tekemiselle on säännöllinen hoitokontakti.

2.5 Sopimuksen tekeminen

Lääkäri tekee sopimuksen yhdessä potilaan kanssa. Lääkäri toimittaa sopimuksen apteekkiin, josta potilas haluaa lääkkeensä toimitettavaksi. Alkuperäinen sopimus jää potilasasiakirjoihin.

2.6 Sopimuspotilaan lääkkeen määrääminen

Lääkäri kirjoittaa reseptiin lääkkeen, pakkauskoon, toimitusaikataulun ja käyttöohjeen.

2.7 Sopimuksen päättyminen

Mikäli apteekkisopimus puretaan tai päättyy muusta syystä, lääkäri tai hoitoyksikön henkilökunta ilmoittaa siitä apteekille, joka poistaa sopimustiedot rekisteristään.

3 TOIMINTAOHJE APTEEKILLE

3.1 Sopimuksen kirjaaminen ja siitä tiedottaminen

Sopimuspotilaan henkilötiedot kirjataan sopimusapteekissa apteekin tietojärjestelmän apteekkisopimusrekisteriin, jonka kautta muut apteekit saavat tiedon sopimuksesta käsitellessään ko. potilaan sopimuslääkkeitä sisältäviä reseptejä. Apteekin tietojärjestelmään kirjattavia tietoja ovat:

- potilaan etunimi, sukunimi ja henkilötunnus
- sopimuksen voimaantulo- ja mahdollinen päättymispäivämäärä

Apteekki varmistaa, että sopimuspotilas on selvillä menettelytavoista, joiden avulla tietoa välitetään apteekkien kesken.

3.2 Sopimuspotilaan lääkkeiden toimittaminen

Sopimuspotilas hakee aina itse omat lääkkeensä apteekista. Mikäli potilas ei voi itse hakea lääkkeitään, apteekki ottaa yhteyttä hoitavaan lääkäriin tai hoitoyksikköön, jonka kanssa sovitaan menettelytavoista. Hoitava lääkäri voi keskeyttää tai purkaa apteekkisopimuksen. Potilaan on pyydettyä esitettävä henkilötodistus lääkkeitä ostaessaan. Apteekki saa tiedon voimassa olevasta apteekkisopimuksesta henkilötunnuksen perusteella.

Sopimuspotilaalle toimitetaan pkv- lääkkeitä tai huumausaineita tai psykotrooppisia aineita sisältäviä lääkevalmisteita ainoastaan sopimusapteekista.

Sopimusmenettelyn ulkopuolisia lääkkeitä toimitettaessa sopimustieto ei välity toisille apteekkeille, ja nämä lääkkeet voidaan toimittaa mistä tahansa apteekista.

Apteekki toimittaa lääkkeen reseptin mukaisesti tietyllä aikavälillä ja tietyn suuruisen määrän. Jos potilas tarvitsee lääkkeitään aikaisemmin kuin resepti sallii, hän ottaa itse yhteyttä hoitavaan lääkäriin tai hoitoyksikköön, joka tiedottaa apteekille muutoksista.

Mikäli apteekkisopimus puretaan ja potilaan maksamia lääkkeitä jää apteekkiin, ne toimitetaan potilasta hoitavaan yksikköön.

SITOUMUS APTEEKKISOPIMUKSEEN

Lääkehoitoni tehostamiseksi suostun seuraaviin järjestelyihin:

1. Ilmoitan hoitavalle lääkärille sen apteekin nimen, jossa haluan säännöllisesti asioida.
2. Apteekissa todistan aina henkilöllisyyteni.
3. Mahdolliset osatoimitukset haen aina itse samasta apteekista reseptin ohjeen mukaisesti.
4. Valitsemallani apteekilla on lupa ilmoittaa muille apteekkeille, että sopimuslääkkeeni haetaan sieltä. Tieto sopimuksesta tallennetaan apteekkien yhteisessä käytössä olevaan apteekkisopimusrekisteriin. Apteekit saavat tiedon sopimuksestani silloin, kun noudan sopimuksen piiriin kuuluvia lääkkeitä.
5. Apteekit pidättäytyvät toimittamasta minulle mitään hoito-ohjelmasta poikkeavia PKV-lääkkeitä tai lääkkeitä, joita yleisesti tiedetään voitavan väärinkäyttää.
6. Apteekkeilla on lupa kertoa huomioistaan hoitoni edistymisestä hoitavalle lääkärille.
7. Tämä sopimus on voimassa ____ / ____ 20____ saakka tai kunnes se yhdessä hoitavan lääkärin kanssa peruutetaan. Hoitava lääkäri tai hoitoyksikön henkilökunta ilmoittaa tällöin peruutuksesta apteekille.
8. Sopimusrikkomukset voivat johtaa sopimuksen purkamiseen/keskeyttämiseen.
9. Väkivalta, sillä uhkaaminen tai hyväksyttävän käytöksen vastainen toiminta johtaa sopimuksen purkamiseen.
10. Hoitava lääkäri mitätöi tähän sopimukseen liittyvät reseptit sopimuksen päättyessä/purkautuessa. Tämän jälkeen apteekki ei enää toimita sopimuslääkkeitä. Mikäli apteekissa on vielä toimittamattomia maksettuja lääkkeitä, apteekki voi toimittaa ne hoitoyksikköön.
11. Sopimus koskee seuraavia lääkkeitäni : _____
_____

12. Valitsemani apteekki: _____

13. Hoitava lääkäri: _____

Toimipaikka: _____

_____, ____ / ____ 20____

Paikka

Pvm

_____
Asiakas

_____
Henkilötunnus

_____
Allekirjoitus

Alkuperäinen lomake jää lääkärille. Kopio allekirjoitetusta sopimuslomakkeesta toimitetaan valittuun apteekkiin, joka tallettaa sopimuksen tiedot apteekkisopimusrekisteriin. Muut apteekit saavat tiedon sopimuksesta apteekkisopimusrekisteristä silloin, kun sopimusasiakas hakee apteekista sopimuksen piiriin kuuluvia lääkkeitä. Apteekki tallettaa apteekkisopimusrekisteriin tiedot sopimuksesta. Sopimuksen päättyessä tiedot poistetaan rekisteristä välittömästi. Rekisterissä olevat tiedot voi tarkastaa sopimusapteekissa kerran vuodessa maksutta.

Sopimuksen ensimmäisen version valmisteli vuonna 2005 työryhmä, johon kuuluivat seuraavat henkilöt:

Antti Holopainen, Järvenpään sosiaalisairaala/A-Klinikkasäätiö

Juha Oksanen, Kettutien A-Klinikka, Helsinki

Pirjo Pennanen, Terveystieteiden tutkimuskeskus

Sirpa Peura, Suomen Apteekkariliitto

Johanna Kause, Suomen Apteekkariliitto

Sopimusta on muokattu vuonna 2009 liittyen apteekkien tietojärjestelmä uudistukseen. Työhön ovat osallistuneet seuraavat tahot ja henkilöt: Tietosuojavaltuutetun toimisto, Sirpa Peura Suomen Apteekkariliitosta, Markus Henriksson Valvirasta ja Terhi Hermanson Sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Sopimusta on päivitetty vuonna 2013, kun apteekit siirtyivät toteuttamaan sopimukseen liittyvää tiedonvälitystä sähköisesti keskitetyn palvelimen välityksellä.

Uusin päivitys vuodelta 2017. Sopimusohjeistusta ja sopimus on päivitetty vastaamaan uutta [lääkkeenmäärämisasetusta](#).